

ÖSTERSJÖJUDISKT FORUM • BALTIC JEWISH FORUM SWEDEN

DEN ENDA SVENSKA BISTÅNDSORGANISATION SOM VERKAR FÖR
BEHÖVANDE JUDAR OCH JUDISKT LIV I BALTIKUM

Östersjödjudisk **BULLETTIN NR 5 • 2021**

Årets influensa lär bli extra svår.

Vår vaccinationskampanj kommer att rädda liv!

Bidra med en eller flera vaccinationsdoser – bidra nu!

Ingen kan bidra med allt – men alla kan bidra med något!

Nu är det dags för den 15:e vaccineringskampanjen mot influensa

I ÅR ÄR DET EXTRA VIKTIGT att alla behövande kan få sin vaccinationsspruta. I Sverige startar vaccineringen för pensionärer och riskgrupper andra veckan i november, helt utan kostnad för den som får sprutan. I Baltikum är behoven lika stora, men där är det inte gratis. Det är här vårt forum gör skillnad. **Med er hjälp ser vi till att behövande judar i Estland och Lettland får sin spruta. En spruta som ofta räddar liv.**

Enligt ett inlägg på nyhetssändningen Rapport den 9 september säger medicinska experter att årets influensa förväntas bli extra svår. Detta för att det var färre influensafall under pandemin vilket lett till att immuniteten mot influensan inte kunnat upprätthållas som normalt. Fler kommer att bli mottagliga av viruset. Vaccin i högre doser kommer att behövas, särskilt för de sårbara grupperna. Ett normalår dör mellan 700–2000 personer i Sverige av sviterna av influensa – i år förväntas dessa tal öka. Samma sak gäller förstås också i Baltikum.

Var med och rädda liv! 200 kr per vaccindos. Använd bifogat inbetalningskort eller swisha dina doser till 1232138899.

Tack

KÄRA MEDLEMMAR, intressenter och läsare av Bulletinen och särskilt alla ni gåvogivare. Det är ni som stöttar oss som gör att vi kan bistå de behövande judarna i Baltikum.

De som är utsatta behöver verkligen vårt stöd. I förra numret hade vi ett upprop för akuta behov i Riga och med er hjälp fick vi ihop de 12 900 euro som behövdes för att täcka behoven. Stort varmt tack från alla hjälpmottagarna.

Influensavaccinering för 15:e året i rad

Vaccineringskampanjen är detta nummers insamlingsfokus. I år är det extra viktigt, särskilt för riskgrupperna, att vi kan erbjuda alla behövande en vaccinationsdos mot influensan. Årets dos kostar 200 kronor. Bidra med en eller flera doser – stort tack på förhand!

Övriga hjälpprojekt vi stöttar pågår parallellt.

Baltikum är idag vårt forums verksamhetsområde

Baltikum utgörs av Estland, Lettland och Litauen. En berättigad fråga vi fått är varför allt vårt hjälparbete numera endast riktas mot Estland och Lettland och inget mot Litauen.

Det är helt rätt uppfattat att vi sedan ett antal år har minimal kontakt med Litauen och därför heller ingen samverkan/samarbete med församlingen där. Det finns ett antal orsaker till detta, bl.a. att

- judiska församlingen i Litauen har fått mycket stora restitutionspengar av staten och har därigenom helt andra ekonomiska förutsättningar jämfört med judenheten i Estland och Lettland vad gäller att sörja för de mest behövande.

- det har varit stor intern turbulens inom församlingen i Litauen vilket negativt har påverkat kontaktvägarna. Tidigare upparbetade kanaler har upphört och inte ersatts.

- vi på många år inte har fått förfrågningar om bidrag från Litauen. Vi upplever att ledningen där för närvarande reder sig själva.

Om ovan läge förändras är vi återigen beredda att ställa upp också för behövande i Litauen, utifrån de resurser som står oss till buds.

Tidigare omfattade vårt verksamhetsområde ett större geografiskt område i öst, bl.a. Kaliningrad. Krönikan i detta nummer ger en spännande återblick på en tid som en gång var. Några fakta om Kaliningrad idag presenteras av Ludvig Köhler.

Gästkrönikör i detta nummer, Barbro Sollbe

I detta nummer har jag den stora glädjen att presentera Barbro Sollbe som krönikör. Barbro har varit en betydelsefull person i vårt forum, styrelsemedlem från 1984–2012 och ansvarig för vår bulletin i dryga 20 år – imponerande. Detta var före min tid i styrelsen och därför har jag tyvärr ingen personlig relation till Barbro.

Barbro kom med i Aktionskommittén för Sovjets judar, som Östersjöjudiskt Forum hette på den tiden, genom att hennes man, Fp-riksdagsmannen Hans Lindblad, fick en fråga från kommittén om han ville åka med på en resa till Sovjet för att informera sig om situationen för de judar som sökt och vägrats utresevisum – s.k. refusniks. Hans accepterade inbjudan och Barbro, journalist till yrket, hängde med och båda blev engagerade i verksamheten. Det blev åtskilliga resor till Sovjetunionen för Barbros del och mängder av artiklar och reportage i vår bulletin om situationen för de ryska judarna. Många av dessa refusniks blev så småningom också personliga vänner till Barbro.

Aktionskommittén för Sovjets judar kom att byta namn genom åren några gånger när verkligheten förändrades. Vid en tidpunkt hette vi ”Svenska kommittén för judarna i f d Sovjet”, ganska så krångligt. Dagens namn, Östersjöjudiskt Forum har Barbro som upphovskvinna.

Idag är Barbro 86 år och trofast Gävle som bostadsort. Hon är fortfarande aktiv skribent och skriver mycket om sin hembygd.

Thomas Bab/Ordförande

JUDISKT LIV I KALININGRAD

Faktaruta: Ludvig Köhler

Kaliningrads judiska historia sträcker sig långt tillbaka. Fram till andra världskrigets slut var staden tysk och hette Königsberg och var under hundratals år en viktig handelsstad och förbindelselänk för utbyte mellan östra och centrala Europa, även för många judar.

1880 levde cirka 5 000 judar i Königsberg. Efter första världskriget och oktoberrevolutionen decimerades stadens handelsförbindelser kraftigt, och under mellankrigstiden blev staden, då längst upp i ”Polska korridoren” ännu mer perifer.

Under 1930-talet och andra världskriget flydde drygt hälften av stadens judiska befolkning. Omkring 1 000 Königsbergjudar blev

Kaliningrad, inget turistmål

Text: Barbro Sollbe

Barbro Sollbe och hennes man Hans Lindblad har just kommit hem från Moskva. Här med ett porträtt av Ida Nudel, den mest kända av refuseniks. Ur B. Sollbes bildarkiv från 1980-talet.

sedan ... för judarna i f d Sovjet, sedan Östersjödjudiskt Forum. Dels fanns där också vad jag forskat fram om min judiska bakgrund, rätt avlägsen och aldrig kommenterad hemma. Kvar hos mig ligger alltså inget källmaterial; jag kan inte kolla något.

Det var ingen sällskapsresa och inget resebyråarrangerat. Jag reste ensam och skulle träffa ledaren för den judiska spillra som bodde i staden. Han var förstås förvarnad och hade planerat något program för mig. Namnet har jag glömt, så nu kallar jag honom Isak.

Det gick faktiskt flyg från Arlanda till Kaliningrad. Man landade ute på vischan. Där fanns nästan inga byggnader. Ingen taxi och ingen buss in till staden. En och annan passagerare försvann i bil. Isak var inte där för att hämta mig och visa mig tillräta.

SAS hade visst ett litet mobilt kontor där på fältet – en skåpbil eller ett tält. Där fick jag hjälp att skaffa fram en taxi som tog mig till hotellet. Det låg ca en halvtimmes promenad från centrum, där Isak bodde. Det visade sig att han hade tänkt att vi skulle träffas nästa dag. Jag traskade mot centrum och kom till en gammal zoologisk trädgård. Något skulle jag göra, så jag köpte biljett dit av en man i en kur. Ett par meter därifrån kollades och revs biljetten av en kvinna – så hade båda ett jobb. En stackars isbjörn vankade fram och tillbaka i en betonggrop. Katter rotade i soptunnor. Man såg spår av att det hade varit en fin anläggning.

Nästan bara en trasig katedral fanns kvar av Königsbergs gamla bebyggelse. En väldigt sovjetisk huvudgata, bred nog för allehanda militära truppflyttningar eller parader, hade anlagts genom staden. Butiker av ett slag jag aldrig tidigare sett hade inrymts längs gatan, små krypin med minimala varulager. De kunde t ex ligga i trapphallen till ett bostadshus. Att varubristen generellt var stor i Sovjet visste jag efter många resor, men i den här västliga avkrokan var det nog ett snäpp värre.

Jag lärde mig att leta mig fram till Isaks lilla lägenhet, som också fungerade som inofficiellt judiskt centrum. En del småpojkar höll gärna till där. Jag tror Isak undervisade dem lite. En dag skickade han några pojkar i 10-12-årsåldern att lotsa mig till vad som varit en judisk

Forts. sid 4

deporterade till koncentrationsläger. Som en del av Potsdamavtalet blev Königsberg strax efter andra världskrigets slut sovjetiskt territorium. Många som hade överlevt kriget emigrerade.

Under Sovjeteran flyttade en del ryska och ukrainska judar till staden, bland annat för att arbeta militärt, då staden under Sovjet mer och mer fick karaktären av militärbas. De sovjetiska myndigheterna tillät inte någon judisk församling, så stadens judiska befolkning förde länge en tynande tillvaro.

Många har flyttat västerut eller till Israel. År 2000 räknade man med att mindre än 1 000 judar bodde kvar i Kaliningrad.

Sedan dess har något av en renässans skett och idag bor cirka 3 000 judar i området. En av stadens synagogor, förstörd efter Kristallnatten, återuppfördes år 2018.

Filosofen Hannah Arendt tillbringade sina barnomsår i staden i början av 1900-talet.

Källa: YIVO Encyclopedia of Jews in Eastern Europe, Wikipedia
jdc.org, jewsineastprussia.de

Returadress:
Östersjöjudiskt Forum
Box 5053
102 42 Stockholm

begravningsplats. Naturen hade tagit över. Vi kom till en skog med nedrasade och delvis övervuxna gravstenar. Det började ösregna och vi gick tillbaka in mot staden. Plötsligt förklarade pojarna att de måste gå hem. De tyckte, med rätta, att de hade utfört sitt ärende. Killarna försvann. Jag visste inte var jag var eller åt vilket håll hotellet låg. Mina kunskaper i ryska bestod av kanske tio ord. Engelska var inte ett särskilt gångbart språk i denna region som inte lockade turister. Dessutom var det folktomt på gatan på grund av det kraftiga regnet.

Efter lite traskande på måfå hamnade jag i en restaurang. Det kunde vara dags för lite mat. Matsedlar var ju inte lätta att tolka, men jag hade lärt mig att känna igen ordet soppa på ryska, och ryska soppor är goda. Det hördes musik där inne – någon sjöng på spanska. Det visade sig att han som serverade hade bott många år i Spanien. Med mina slumrande minnen från två års spanskundervisning på gymnasiet kunde jag nödtorftigt kommunicera med honom och få klart för mig åt vilket håll jag skulle gå.

En annan dag var jag vid stranden av Östersjön. Det hade säkert varit en härlig badstrand förr, som de många i Estland, Lettland och Litauen, de som svenskarna reste till innan de började semesterflyga till Medelhavet. Havet och sanden var som i Baltikum, men här låg bråte och taggtråd som inte inbjöd till bad.

Vad skrev jag om judarna i Kaliningrad? En del om Isak och kanske om andra i hans krets – men jag sammanfördes inte med många. Det jag minns bäst är besöket på den förfallna begravningsplatsen. Isak mötte jag en gång senare, en annan sommar, troligen i Litauen. Det var en stor judisk träff av något slag. Isak hade en ganska ung man med sig. Sannolikt var det vår organisation som hade sponsrat deras medverkan. Det jag kommer ihåg därifrån var att de åt som om de aldrig hade sett mat förut. Det måste ha varit en lycka för dem att kunna resa till grannlandet och serveras så riklig och god mat.

Den långvariga och omfattande hjälp som gavs av vårt forum under och efter sovjettiden har betytt oerhört mycket för dem som berördes – i början sk refuseniks, judar som ansökt om utresevisum men vägrats, senare även andra kategorier – och är värd all respekt. Det var en förmån och en nyttig lärdom att under rätt många år få möta dem, få en inblick i deras liv, intervju dem för Bulletinen och kanske någon gång direkt kunna göra något för någon av dem. Men Kaliningrad längtar jag inte tillbaka till. ♦

Vi stödjer Östersjöjudiskt Forums arbete för en bättre livskvalitet för behövande i Baltikum

Gunilla och Werner Guters stiftelse stödjer Östersjöjudiskt Forums arbete

Channa och Hans Kraitsik	Hjälpssamhetsförbundet Rodef Chesed		Familjen Nachman	KRAN & SCHAKT AB
THOMAS BAB KONSULT	<i>Kosheriam</i> din godisbutik	360 Player	ALICE OCH FELIX BRAKL	FAMILJEN IRENE OCH THOMAS MORNE
DINELL JOHANSSON	LLM CONSULTING GmbH	IPU Institutet för Personlig Utveckling	Willy Silberstein AB	RUT MILCHNER
Föreningen Förtintelsens överlevande	BJÖRKSTÉN KARIN & BENGT	LISA & FIMA SZUGALSKI		

Vi har plats för fler stödjare. Från 500 kr/nr. Kontakta vårt kansli.

Besök vår hemsida www.ostersjojuidisktforum.se och följ oss på Facebook: www.facebook.com/balticjewishforum/.

Ansvarig utgivare
Thomas Bab
Östersjöjudiskt Forum
Baltic Jewish Forum
Sweden

Redaktion
Thomas Bab
Dina Markovich
John Gradowski
Rut Milchner
Ludvig Köhler

Adress
Östersjöjudiskt Forum
Box 5053
102 42 Stockholm
Telefon
08-664 53 38
Facebook:
www.facebook.com/balticjewishforum/
E-post & Hemsida
b.j.f@telia.com
<http://www.ostersjojuidisktforum.se>

Medlemsavgift 2021
250 kr/år, 100 kr/år för dig under 26.
Bankgiro 5036-6822, SWISH 1232138899

Den ideella föreningen Östersjöjudiskt Forum fokuserar på socialt, medicinskt, materiellt och kulturellt bistånd till behövande judar och judiskt liv i Baltikum, ofta i samarbete med svenska och internationella hjälporganisationer. Kulturutbyte och andra former av samverkan är en viktig del av verksamheten. Parallellt med detta bekämpas alla former av antisemitism.

ISSN 1403-5685
Citera oss gärna – men ange källan!

Tryck
Katalogia AB, Solna

Omslag: Årets influensa lär bli extra svår. Vår vaccinationskampanj kommer att rädda liv. Foto: Ur Östersjöjudiskt Forums bildarkiv.